

Tổ chức trò chơi học tập theo hướng phát triển năng lực cho học sinh lớp 2 Trường Tiểu học, Trung học cơ sở, Trung học phổ thông IGC Tây Ninh trong dạy học chủ đề Số học

Nguyễn Văn Tiên*, Nguyễn Thị Kim Ngọc**

*ThS. Trường Đại học Trà Vinh

**Sinh viên ngành GD Tiểu học Trường ĐH Trà Vinh

Received: 15/1/2024; Accepted: 19/1/2024; Published: 22/1/2024

Abstract: The research objective of this article is to study the theory of learning games in the direction of developing students' abilities and research the current situation of organizing learning games in the direction of developing students' abilities at Primary School. School - Middle School - High School IGC Tay Ninh, from which the author proposes principles for designing and organizing learning games in the direction of developing capacity for 2nd grade students in teaching the topic of arithmetic, at the same time the author conducts pedagogical experiments to evaluate the effectiveness and feasibility of the proposal.

Keywords: Learning games, Capacity development, Arithmetic.

1. Đặt vấn đề

Quan điểm xây dựng Chương trình giáo dục phổ thông (GDPT) nói chung, Chương trình GDPT môn Toán riêng theo chương trình được Bộ GD&ĐT ban hành năm 2018 (Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT) kế thừa và phát huy ưu điểm của chương trình hiện hành và các chương trình trước đó, tiếp thu có chọn lọc kinh nghiệm xây dựng chương trình môn học của các nước tiên tiến trên thế giới, tiếp cận những thành tựu của khoa học giáo dục, có tính đến điều kiện kinh tế và xã hội Việt Nam. Đồng thời bảo đảm tính tinh giản, thiết thực, hiện đại; bảo đảm tính thống nhất, sự nhất quán và phát triển liên tục; bảo đảm tính tích hợp và phân hoá và bảo đảm tính mở. Trong đó môn Toán ở bậc Tiểu học góp phần hình thành và phát triển năng lực toán học với yêu cầu cần đạt: thực hiện được các thao tác tư duy ở mức độ đơn giản; nêu và trả lời được câu hỏi khi lập luận, giải quyết vấn đề đơn giản; lựa chọn được các phép toán và công thức số học để trình bày, diễn đạt (nói hoặc viết) được các nội dung, ý tưởng, cách thức giải quyết vấn đề; sử dụng được ngôn ngữ toán học kết hợp với ngôn ngữ thông thường, động tác hình thể để biểu đạt các nội dung toán học ở những tình huống đơn giản; sử dụng được các công cụ, phương tiện học toán đơn giản để thực hiện các nhiệm vụ học tập toán đơn giản. Để giảm bớt những căng thẳng, mệt mỏi và việc dạy học Toán trở nên sinh động hấp dẫn, kích thích hứng thú học tập

cho HS, thì việc tổ chức một số trò chơi học tập Toán cho HS góp phần giải quyết vấn đề trên. Muốn HS tiểu học học tốt, đặc biệt là các HS lớp 2 với tâm lý của trẻ còn ham chơi khó tập trung để phát triển được năng lực học toán. Việc tổ chức trò chơi học tập có vai trò quan trọng trong quá trình lĩnh hội kiến thức cũng như phát triển nhân cách và năng lực HS. Trò chơi gây lôi cuốn, thúc đẩy hoạt động trí tuệ, năng lực của HS. Từ đó tạo nên sức hấp dẫn và khả năng học toán, tính toán của HS. Từ lý do trên nhóm tác giả chọn đề tài nghiên cứu “Tổ chức trò chơi học tập theo hướng phát triển năng lực cho học sinh lớp 2 ở Trường Tiểu học - Trung học cơ sở - Trung học phổ thông IGC Tây Ninh trong dạy học chủ đề Số học”.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận và thực tiễn

2.1.1. Trò chơi học tập

Trò chơi học tập (TCHT) trong trường Tiểu học có nội dung tri thức gắn liền với nội dung bài học, giúp HS khai thác vốn kinh nghiệm của bản thân để chơi, thông qua chơi, HS được củng cố, vận dụng các kiến thức, nội dung đã học vào tình huống của trò chơi. TCHT giúp rèn luyện trí tuệ lẫn thể chất và phẩm chất đạo đức. Nó có thể là trò chơi tập thể hoặc cá nhân, thường là kết hợp cả vận động lẫn trí tuệ. Đối với HS tiểu học, trò chơi toán học (TCTH) hướng về vận động nhiều hơn. Trong nhà trường, TCTH có thể tổ chức như một hoạt động dạy toán. Cơ sở tâm lý và sinh lý khẳng định hoạt động dạy học toán dưới dạng TCTH

rất phù hợp với lứa tuổi tiểu học. Đặc biệt, thực tế cho thấy hình thức tổ chức của TCHT rất dễ được HS hưởng ứng và tích cực tham gia.

2.1.2. Thực trạng tổ chức TCHT theo hướng phát triển năng lực cho HS lớp 2 ở Trường Tiểu học - Trung học cơ sở - Trung học phổ thông IGC Tây Ninh trong dạy học chủ đề số học

Từ các phiếu khảo sát 20 GV Trường Tiểu học - Trung học cơ sở - Trung học phổ thông IGC Tây Ninh và thu được kết quả như sau:

Từ kết quả khảo sát, cho thấy các GV đều nhận thức được mức độ sử dụng trò chơi trong giờ học toán, tỉ lệ GV sử dụng trò chơi trong giờ học toán với mức độ thỉnh thoảng là 20%, tùy nội dung bài là 45% và thường xuyên là 35%. Điều đáng mừng là không có GV nào chưa bao giờ tổ chức trò chơi học tập trong dạy học toán lớp 2. Một thực tế cho thấy hầu hết các nội dung học toán trên lớp khi sử dụng các trò chơi đều đem lại hiệu quả cũng như sự thích thú, yêu thích môn học cho HS.

Thời điểm để tổ chức các trò chơi trong dạy học toán của GV: kết quả khảo sát cho thấy được TCHT thường được sử dụng cho khởi động chiếm 20% và khám phá chiếm 15%. Qua đó cho ta thấy được GV chưa phát huy hết vai trò của TCHT tạo niềm vui, hứng khởi khi vào bài mới. Ở phần vận dụng chiếm 25% và củng cố chiếm 40% cho thấy được việc khắc sâu kiến thức và giúp HS thư giãn trong giờ học là quan trọng.

2.2. Tổ chức TCHT theo hướng phát triển năng lực cho HS lớp 2 trong dạy học chủ đề Số học

2.2.1. Thiết kế trò chơi toán học theo hướng phát triển năng lực trong dạy học chủ đề Số học

* Nguyên tắc để thiết kế tổ chức các trò chơi toán học: Căn cứ vào đặc điểm nhận thức, nhu cầu và hứng thú học tập của HS Tiểu học nhất là các em lớp 2 đã dần thực hiện bước chuyển từ hoạt động vui chơi là hoạt động chủ đạo sang hoạt động học tập là hoạt động chủ đạo. Dù đã từng bước làm quen với bước chuyển đổi nhưng tâm lí lứa tuổi của HS vẫn thích thú với các trò chơi hơn là các bài học. Nhận thức phát triển là động cơ thôi thúc các em học tập và làm cho hoạt động học của các em trở nên tự nhiên, nhẹ nhàng như những hoạt động khác. TCHT là một hoạt động thú vị, hấp dẫn và lôi cuốn HS. Nó kích thích các em phát triển tri giác. Khi tổ chức trò chơi học tập cho HS, GV phải hướng dẫn HS quan sát: tranh, ảnh,... được sử dụng trong trò chơi đó. Vì vậy, việc sử dụng các trò chơi giúp HS tri giác tinh tế và chính xác hơn.

* Tổ chức trò chơi toán học theo hướng phát triển

năng lực trong dạy học chủ đề Số học

- Lựa chọn trò chơi: Có đa dạng các trò chơi Toán học nên khi GV chọn các trò chơi thì phải tuân thủ các nguyên tắc:

+ Nguyên tắc 1: Trò chơi phải phù hợp với mục tiêu, nội dung của của bài học.

+ Nguyên tắc 2: Trò chơi phải phù hợp với năng lực học của HS.

+ Nguyên tắc 3: Trò chơi phải đa dạng, có tính hấp dẫn, gây hứng thú.

+ Nguyên tắc 4: Trò chơi phải mang tính giáo dục.

- Tổ chức trò chơi:

+ Nguyên tắc 1: Trò chơi tự nhiên, HS tham gia trò chơi không bị gò bó.

+ Nguyên tắc 2: HS phải biết được tên trò chơi, nội dung trò chơi và cách chơi.

+ Nguyên tắc 3: Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo.

+ Nguyên tắc 4: Thể hiện được tinh thần đoàn kết trong trò chơi đội.

+ Nguyên tắc 5: Khai thác và thực hành.

- Quy trình tổ chức trò chơi toán học: Quy trình tổ chức trò chơi gồm có:

+ Bước 1: Chuẩn bị

Chia đội, chia nhóm.

+ Bước 2: Giới thiệu tên trò chơi

Giới thiệu tên trò chơi, nội dung trò chơi,

+ Bước 3: Giới thiệu cách chơi

Giới thiệu cách chơi; GV giới thiệu hướng dẫn cách chơi, hiệu lệnh của các hoạt động trong trò chơi, nhắc nhở các sai phạm trong trò chơi; GV thực hiện chơi mẫu. Tùy vào năng lực của lớp.

+ Bước 4: Tiến hành chơi

HS thực hiện chơi theo hiệu lệnh của GV. GV quan sát quá trình chơi của HS.

+ Bước 5: Nhận xét, đánh giá

HS nhận xét kết quả; GV nhận xét kết quả.

+ Bước 6: Kết luận, rút ra bài học:

GV kết luận gợi ý cho HS rút ra bài học; tuyên dương, trao thưởng (nếu có).

2.2.2. Một số trò chơi học tập

* Trò chơi 1: Domino

Mục tiêu: Giúp HS củng cố cách đọc viết số trong phạm vi 1000: Thông qua trò chơi, HS có thể nhận diện số một cách nhanh nhất cả bằng chữ và bằng số; góp phần phát triển năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo.

Chuẩn bị:

Mỗi nhóm một bộ thẻ domino số gồm các số ghi bằng số và bằng chữ ở hai đầu.

Chọn đội chơi: Chơi theo nhóm, mỗi nhóm 4-5 em.

Cách chơi: Nhóm trưởng chia thẻ cho các bạn. Lần lượt một em đặt một thẻ lên bàn. Em tiếp theo sẽ chọn trong số thẻ của mình có số đọc hay viết tương ứng thì đặt tiếp (Nếu không có thì đến bạn đi sau). Cứ như vậy cho đến khi ai hết thẻ trước là thắng.

Trò chơi này sử dụng cho các bài Các số có ba chữ số, Ôn tập về các số trong phạm vi 1000. ([1])

* Trò chơi 2: Gọi số, gọi số:

Mục tiêu: Giúp HS củng cố so sánh và sắp xếp thứ tự các số: Từ các số tự nhiên đã cho HS tự so sánh, chọn lựa để có thể xếp theo thứ tự từ bé đến lớn hoặc ngược lại; góp phần phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác.

Chuẩn bị: GV: Chuẩn bị các thẻ số

Chọn đội chơi: Mỗi đội khoảng 4, 5 em tùy theo yêu cầu bài tập; các em tự đặt tên cho đội mình.

Cách chơi: Hai đội trưởng lên nhận bìa của tổ và phát bìa cho mỗi bạn ở đội mình. GV yêu cầu hai đội quan sát, tự so sánh các số vừa nhận trong nhóm với nhau (trong 1 phút).

Khi GV hô hiệu lệnh “Gọi số, gọi số,” HS đáp “Số gì, số gì” các em tập hợp hàng dọc khi GV yêu cầu: “Gọi số tập hợp theo thứ tự từ bé đến lớn”; “Gọi số tập hợp theo thứ tự từ lớn đến bé” sau đó đổi các biển giữa hai đội rồi tiếp tục chơi. Sau 5 phút kết thúc trò chơi đội nào nhiều điểm sẽ thắng cuộc.

Trò chơi có thể sử dụng ở các tiết: So sánh các số trong phạm vi 1000, Các số từ 101 đến 110, Các số từ 111 đến 200, Ôn tập các số trong phạm vi 1000 với các bài tập xếp các số theo thứ tự từ bé đến lớn và từ lớn đến bé. ([1])

* Trò chơi 3: Ong xây tổ

Mục tiêu: Giúp HS củng cố dãy số tự nhiên, thứ tự trong dãy số tự nhiên, bảng nhân 2, 3, 4, 5. Góp phần phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác.

Chuẩn bị: GV chuẩn bị một số tổ ong đã ép lastic và ghi theo yêu cầu bài tập. HS: chuẩn bị bút lông.

Cách chơi: GV phát cho mỗi nhóm một tổ ong và yêu cầu các em giúp ong chọn số thích hợp để xây tiếp vào tổ của mình. Các nhóm làm xong trình bày và nhận xét lẫn nhau, nhóm hoàn thành nhanh và có nhiều đáp án chính xác chiến thắng.

Trò chơi này sử dụng cho các bài: Các số tròn chục từ 110 đến 200, so sánh các số có ba chữ số, bảng nhân 2, 3, 4, 5 với các bài tập điền số còn thiếu vào ô trống. ([1])

* Trò chơi 4: Bắt cá

Mục tiêu: Củng cố về so sánh và xếp thứ tự các số. Góp phần phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác.

Chuẩn bị: Một số cá có mang số theo yêu cầu bài tập

Cách chơi: GV ra câu lệnh cho HS bắt cá và thực hiện theo yêu cầu bài tập. Các nhóm xếp và giải thích, các nhóm nhận xét, bình chọn nhóm chiến thắng.

Trò chơi này sử dụng cho các bài: So sánh các số; Các số có ba chữ số với các bài tập xếp các số theo thứ tự từ bé đến lớn và từ lớn đến bé.

2.3. Thực nghiệm sư phạm

Thực nghiệm sư phạm được thực hiện song song giữa lớp thực nghiệm (TN) và lớp đối chứng (ĐC). Lớp TN và lớp ĐC do cùng một GV dạy trực tiếp trên lớp, trong các giờ dạy và giờ tự chọn.

Để có thể thu được các số liệu đáng tin cậy, trước khi dạy TN, chúng tôi tiến hành khảo sát đầu vào, nội dung kiểm tra là mạch kiến thức của chương trình Toán lớp 2, bộ sách Cánh diều với yêu cầu HS tái hiện lại và phân tích tri thức đã học. Sau khi chấm xong bài kiểm tra, tác giả tiến hành kiểm định điểm trung bình của lớp TN và lớp ĐC, kết quả chứng tỏ học lực của HS lớp TN và lớp ĐC là tương đương nhau.

Qua quá trình thực nghiệm, căn cứ vào bài tập của lớp TN và lớp ĐC tiến hành đánh giá, tác giả một lần nữa thực hiện kiểm định điểm số trung bình giữa 2 nhóm TN và ĐC. Kết quả cho thấy điểm trung bình sau thực nghiệm của lớp TN cao hơn lớp ĐC (với mức ý nghĩa $\alpha = 5\%$) hay nói cách khác, tác động của việc thực nghiệm sư phạm là có hiệu quả.

3. Kết luận

Qua nghiên cứu cơ sở lý luận, cơ sở thực tiễn, tổ chức thực nghiệm sư phạm; nhóm tác giả rút ra kết luận như sau:

- Sử dụng một số TVHT trong dạy học theo hướng phát triển năng lực cho HS phù hợp với mục tiêu môn Toán ở trường tiểu học và có tính khả thi khi dạy học có sử dụng TCHT ở lớp 2.

- Kết quả thực nghiệm đã chứng minh được tính hiệu quả của đề tài “*Tổ chức TCHT theo hướng phát triển năng lực cho HS lớp 2 ở Trường Tiểu học - Trung học cơ sở - Trung học phổ thông IGC Tây Ninh trong dạy học chủ đề Số học*”.

Tài liệu tham khảo

[1]. Nguyễn Lan Anh (2021), *Thiết kế và sử dụng trò chơi học tập trong dạy học môn Toán lớp 2 theo hướng phát triển năng lực người học*, NXB TĐHPT.

[2]. Trần Ngọc Lan (2004), *Hệ thống trò chơi củng cố 5 mạch kiến thức toán ở tiểu học*, NXB ĐHSP. Hà Nội

[3]. Đỗ Đức Thái (2021), *Toán 2 (Tập 1, Tập 2)*, NXB ĐHSP. Hà Nội